

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМ. І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Кафедра майстерності актора та режисури драматичного театру

**«ПРЕМУДРИЙ ГІДАЛЬГО ДОН КІХОТ З ЛАМАНЧІ»
ЗА МОТИВАМИ ОДНОЙМЕННОГО РОМАНУ
МІГЕЛЯ ДЕ СЕРВАНТЕСА
В ХАРКІВСЬКОМУ АКАДЕМІЧНОМУ ДРАМАТИЧНОМУ ТЕАТРИ
В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ КЛАСИКИ
НА УКРАЇНСЬКІЙ СЦЕНІ**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво»

Виконав:
здобувач вищої освіти
Віктор ЄРМОЛЕНКО

Науковий керівник:
доктор філософії, старший викладач
кафедри сценічної мови
ХНУМ ім. І. П. Котляревського
Людмила КОХАН

Рецензент:
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри режисури
Харківської державної
академії культури
Світлана ШУМАКОВА

Допущено до захисту
Зав. кафедри _____ Стеценко
«__» _____ 2024 р.

Харків, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1. Методологія дослідження.....	6
1.2. Аналіз наукової літератури, присвяченої особливостям трактування роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот».....	7
РОЗДІЛ 2. ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОМАНУ «ДОН КІХОТ» У СВІТОВОМУ МИСТЕЦТВІ ТА У СУЧАСНИХ ВИСТАВАХ.....	16
2.1. Осмищення образу Дон Кіхота в різних формах театрального мистецтва.....	16
2.2. Огляд інсценізацій роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот» в Україні та світі у XX ст.....	20
2.3. Трактування класичного матеріалу у XXI ст.....	23
РОЗДІЛ 3. РЕЖИСЕРСЬКА РОБОТА НАД ТВОРЧИМ ПРОЄКТОМ «ПРЕМУДРИЙ ГІДАЛЬГО ДОН КІХОТ З ЛАМАНЧІ».....	30
3.1. Робота над інсценівкою та особливості прочитання літературного джерела.....	30
3.2. Постановчий план вистави.....	31
3.3. Втілення творчого проєкту на сцені ХАДТ.....	33
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41
ДОДАТКИ	46

ВСТУП

Актуальність і доцільність теми дослідження. Світова класика, до якої належить і роман Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот», є важливою частиною культурної спадщини, яка формувала і продовжує формувати світогляд і художні традиції багатьох поколінь, тим більше, що образ Дон Кіхота є символом нескореності людського духу, яскравим прикладом служіння правді і добру.

У той же час історія Дон Кіхота вчить, що заради високих ідей необхідно боротися навіть тоді, коли розумієш, що твоя боротьба приречена. І це дуже важливо зараз для всіх нас.

Аналіз сучасних інтерпретацій за романом Сервантеса «Дон Кіхот» є надважливим для розуміння того, як змінюються художні та естетичні пріоритети суспільства. Вивчення постановок за мотивами роману Сервантеса дозволяє простежити, які аспекти цього твору залишаються актуальними, а які зазнають трансформації відповідно до сучасних реалій.

У той же час дотепер немає глибоких наукових досліджень, в яких би були проаналізовані вистави в різних країнах світу за романом Сервантеса «Дон Кіхот» та осмислені їх відмінності.

Цим і зумовлена актуальність зазначеної проблеми та вибір теми дослідження: **«Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» за мотивами однойменного роману Мігеля де Сервантеса в Харківському академічному драматичному театрі в контексті сучасних інтерпретацій класики на українській сцені».**

Мета дослідження – створити свою інтерпретацію твору іспанського письменника доби Відродження у творчому проєкті «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі».

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

- зібрати і вивчити наукову літературу за темою магістерської роботи;
- проаналізувати інтерпретації образу Дон Кіхота в світовому мистецтві (живопис, скульптура, балет, опера та ін.);
- створити інсценівку до свого творчого проєкту;
- розробити постановчий план вистави.

Об’єкт дослідження – вистави за романом Сервантеса «Дон Кіхот».

Предмет дослідження – режисерське рішення вистави «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» на сцені ХАДТ [додаток А].

Методологія роботи обумовлена специфікою теми і завданнями магістерської роботи. При написанні цієї роботи були використані *міждисциплінарний, театрознавчий та культурологічний підходи та комплексні методи* дослідження, такі як *методи опису, спостереження, порівняння, аналізу, синтезу, індукції, дедукції та узагальнення*, завдяки міждисциплінарному підходу були задіяні такі дисципліни, як педагогіка, психологія, естетика та ін.

У рамках *міждисциплінарного підходу* застосовано:

- *аналітичний метод* як найбільш важливий чинник побудови наукового дослідження;
- *системний метод*, завдяки якому розглядається феномен трактовки образу Дон Кіхота, аналізуються питання, з тим пов’язані;
- *діахронічний підхід та історико-порівняльний метод*;
- *метод термінологічного аналізу*, завдяки якому розкривається суть окреслених у роботі наукових теоретичних понять, термінів, концепцій тощо.

В рамках *культурологічного підходу* застосовано *методи соціометричного аналізу* (інтерв’ю, опитування, спостереження тощо) та *інтерпретації аудіовізуальних джерел* як інструментарії здобуття матеріалу дослідження.

Наукова новизна дослідження. Вперше зроблено комплексне дослідження вистав, що були створені в різних країнах світу, за твором Сервантеса «Дон Кіхот». Проаналізовано також режисерські, сценографічні та акторські рішення, що дозволяють створити нове художнє трактування класичного тексту, актуальне для українського глядача. На прикладі власної режисерської постановки «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» на сцені ХАДТ було визначено роль і місце цієї постановки в сучасному українському театральному дискурсі, зокрема у зв'язку з тенденціями переосмислення класичних творів у глобальному та локальному контекстах. А також розкрито специфіку адаптації роману Мігеля де Сервантеса до сучасного театального простору України, зокрема акцентовано увагу на трансформації класичних образів і тем у постановці.

Практичне значення дослідження. Результати роботи можуть бути використані в подальших театрознавчих дослідженнях, присвячених інтерпретації класичних творів у сучасному театрі. Матеріали дослідження можуть стати основою для підготовки лекцій, навчальних курсів з історії театру, теорії режисури та драматургії на кафедрі майстерності актора та режисури драматичного театру, а також бути задіяні як теоретичне джерело у практичній роботі студентів-акторів та режисерів. Дослідження також сприятиме популяризації постановки ХАДТ серед широкої аудиторії та включенню її в культурні дискусії про українське театральне мистецтво.

Апробація результатів кваліфікаційного дослідження. Ця робота пройшла апробацію на засіданнях кафедри майстерності актора та режисури драматичного театру та кіно ХНУМ імені І. П. Котляревського. Висунуті положення були запропоновані до розгляду у статті «Адаптації роману Мігеля Де Сервантеса «Дон Кіхот» у закордонних театральних виставах», надрукованій у збірці III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції *Recent trends in science* (м. Дніпро, 16–17 травня 2024 року). Також про образ Дон Кіхота в

мистецтві було виголошено доповідь на VIII Міжнародній науково-практичній студентській конференції «Актуальні питання історії, теорії та практики театру в дослідженнях студентів і молодих вчених» (м. Львів 18–19 квітня 2024 року).

Структура й обсяг кваліфікаційної роботи зумовлені логікою наукового пошуку. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг роботи – 59 сторінок, із них основного тексту – 40 сторінок. Список використаних джерел налічує 37 найменувань (на 5 сторінках). Робота містить 3 додатки (на 14 сторінках).

РОЗДІЛ 1.

ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Методологія дослідження

Магістерське дослідження побудовано з використанням комплексу загальнонаукових та фахових методів, зумовлених специфікою завдань і темою роботи. Методологія дослідження базується не лише на суто науково орієнтованому історичному підході, що дозволяє окреслити фактичний вплив на визначену тему (враховуючи як документальні підтвердження, так і власний досвід автора магістерської роботи), але й переважно на мистецтвознавчому та культурологічному підходах. Частково також застосовуються інструменти театрознавчого аналізу, оскільки їх використання надає найбільш зручні та ефективні засоби для вивчення теми.

Театрознавчий підхід зумовлює важливе для наукового дослідження глибинне вивчення аналізованого явища вже з позиції авторського бачення досліджуваного предмета. Також театрознавчий інструментарій включає в себе й аналітичний метод дослідження з елементами реконструкції вистав, що полягає у вивченні театрознавчої літератури та періодичних видань, в яких проаналізовано практичний досвід постановок дослідженого театру.

Завдяки діяхронічному підходу відбувається викладення фактів та подій розвитку театрального процесу, розглянутих у дослідженні в хронологічній послідовності. А історико-порівняльний метод дозволяє визначити ряд ознак схожості та відмінності об'єктів дослідження та провести паралелі у просторі та часі.

Театр є синтетичним видом мистецтв і тому, крім звичних – театрознавчого та мистецтвознавчого – підходів, до вивчення сценічного мистецтва можуть бути ефективно доповнені інші. В основу покладено здобутки рецептивної методики

(від лат. *receptio* – сприйняття, тобто естетика впливу) вивчення художнього твору, цілісного, а також мотивного аналізу. За допомогою методу рецептивної естетики обґрунтовано множинність інтерпретацій та різноаспектне трактування сюжетно-образного матеріалу.

Так, мистецтвознавчий підхід надає можливість повноцінного вивчення аспектів творчого розвитку явища або процесу в рамках загальноприйнятих визначень мистецтвознавства. Спираючись на мистецтвознавчу базу знань, розкрити всю повноту тлумачення ідеї твору та інтерпретації смислової її сторони на різних рівнях, допомогти відслідкувати історико-стилістичний контекст, пояснити взаємодію з аналогічними за змістовним наповненням творами різних епох тощо. Мистецтвознавчий підхід є важливим інструментом для всебічного дослідження творчого розвитку явищ та процесів у контексті загальноприйнятих теоретичних рамок. Завдяки цій методології можна повноцінно розкрити ідею твору та її смислову інтерпретацію на різних рівнях, дослідити історико-стилістичний контекст і пояснити взаємодію з аналогічними творами різних епох. Такий підхід дозволяє розкрити знаки, символіку та специфічні культурні коди, притаманні мистецьким творам. Мистецтвознавче осмислення теми включає аналіз форми через вивчення різноманітних оцінок, тлумачень і переосмислень, що впливають із джерел, які розглядаються в дослідженні.

1.2. Аналіз наукової літератури, присвяченої особливостям трактування роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот»

За жанром роман Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот» є пародією на лицарські романи, це роман, який можна охарактеризувати як авантюрний, побутовий, філософський роман. А за літературним родом це трагікомічний епос. Проблематика «Дон Кіхота» полягає в протиріччі між лицарськими ідеалами Дон Кіхота і реальною дійсністю, яка зовсім не досконала. Головною проблемою твору

є конфлікт між ідеалом і дійсністю.

Бібліографія досліджень образу Дон Кіхота літературознавцями, філософами, театрознавцями та іншими фахівцями досить масштабна. Проте дотепер немає системного дослідження, яке б охоплювало питання, пов'язані з рецепцією «вічних» мотивів донкіхотства. Українське літературознавство, на відміну від російського, де серваністика є більш популярною, крім праць Д. Донцова та Ю. Шереха, обмежується дослідженнями О. Пронкевича [24; 25; 26], який інтерпретує образ Дон Кіхота у вітчизняній літературі як приклад українського націотворення, Н. Копистянської [16] і Н. Тодчук, увага яких зосереджена на особливостях хронотопу іспанського роману, та Г. Церни й М. Гнатюк, які аналізують окремі прояви рецепції образу головного героя в українській літературі 20-х років XX ст. Американська й британська літературознавчі школи представлені значною кількістю наукових розвідок, що стосуються роману М. Сервантеса та його подальшої інтерпретації у світовій літературі. Так, Ф. Вальдо, О. Велш, Е. Дадлі, А. Клоуз [35], Г. Менсін, Е. Ноулз, Дж. Парр та Д. Фернандез-Морера досліджували факти рецепції роману «Дон Кіхот» в англomовному світі. Дж. Ардайла та Е. Каскарді аналізували вплив твору М. Сервантеса на британську літературу. Американський науковець Дж. Аллен простежив історію критичної рецепції роману «Дон Кіхот», К. Бритт прагнув осмислити явище кіхотизму в іспанській літературі кінця XIX – початку XX ст., а канадський дослідник українського походження О. Романишин [37], розглядаючи іспанську тему у вітчизняній літературі, наприкінці 80-х років XX ст. видав книгу, в якій подається бібліографічний і тематичний огляд побутування образу Дон Кіхота в українській літературі. На той період учений нарахував понад 60 вітчизняних творів, автори яких так чи інакше зверталися до роману М. Сервантеса.

Роман складається з двох частин. Частину першу надруковано в 1605 р.,

частину другу – в 1615 р. У другій частині автор глибше розкриває характер свого персонажа, вона менше зосереджена на дії, а більше на роздумах та діалогах.

З «Дон Кіхота» розпочався сучасний європейський роман. Ця книга поєднує кілька літературних жанрів: тут є як поезія, так і проза, новела, що розгортається через численні вставні епізоди, а також такі популярні сьогодні жанри, як детективний та пригодницький романи.

Науковий аналіз трактування роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот» охоплює декілька важливих аспектів, що відображають культурні, філософські та соціальні контексти твору. Серед них символіка та ідейний зміст, соціальний і культурний контекст, характеристика персонажів і естетичний аспект. «Дон Кіхот» часто аналізується як твір, що демонструє конфлікт між ідеалами та реальністю. Дон Кіхот уособлює прагнення до відновлення лицарських чеснот у світі, який цього вже не потребує. Його дії відображають благі наміри, які часто закінчуються невдачами через розрив між уявним і реальним. Через це в творі присутній як героїчний, так і трагічний пафос, особливо у фіналі, де усвідомлюється недосяжність ідеалів.

Образ Дон Кіхота інтерпретується як перший іспанський національний міф, що відображає культурну самосвідомість епохи занепаду Іспанії. Згідно з аналізом Раміро де Маесту, твір показує вічний конфлікт між ідеалами та реальністю, акцентуючи на моральних проблемах, які залишаються актуальними і поза часом. Цей підхід підкреслює універсальність роману, який розповідає про боротьбу людини з власними обмеженнями та пошуки шляхів до самовдосконалення.

Гуманістичні ідеї, які Сервантес висловив через свого героя, набули відображення у творчості майже всіх видатних письменників і стали основою для появи в світовій літературі своєрідної донкіхотіани – галереї образів, подібних до Дон Кіхота.

Тлумаченням цього образу займалися також класики літератури і критики

мистецтва. При всьому розходженні тлумачень майже всі, хто писав про Дон Кіхота, сходилися на твердженні, що він є загальнолюдським образом, виражає вічні властивості людського духу, його зараховували до «вічних супутників» людства.

Дон Кіхот і Санчо Панса уособлюють дві протилежності: ідеалізм і прагматизм. Дон Кіхот – герой, який прагне реалізувати свої мрії, тоді як Санчо представляє народну мудрість і скептицизм. Їхній зв'язок і діалоги є основою комічного та філософського змісту твору. Образ Дульсінеї як уявного ідеалу є символом недосяжної мети, що мотивує героя. Шопенгауер наголошував, що образи роману розкривають позачасові естетичні та моральні проблеми, які змушують читачів замислитися над власними недоліками та шукати шляхи до дії. Роман сприяє формуванню самосвідомості та стимулює суспільство до дій, спрямованих на поліпшення.

Історія Дон Кіхота – це різновид міфу про літнього героя: душа ще переповнена амбіціями, а сил для їхнього здійснення вже немає, і сутність драми полягає в тому, що індивід (народ, окремий колектив) не помічає, відмовляється помічати визнати свій вік і продовжує поводитись як юнак. Але це не єдиний смисл «вічного образу».

Поради, які Дон Кіхот дає Санчо при обійманні посади губернатора, являють собою приклад служіння високим ідеалам людства: «Як схитнеться в тебе часом жезло правосуддя, краще нехай потягне його не вага приносів, а милосердя»; «... ти заслуговуєш бути правителем хоч і над тисячею островів: маєш добру душу, без якої всі знання нічого не варті»; «будь справедливим у всіх справах, які тобі припадуть, бо небо сприяє благим намірам»; «свобода, Санчо, найнеобхідніша умова існування людини...» [17].

Мотив донкіхотства слушно було б розглядати насамперед як набуток усієї творчості письменника. Відомо, що М. Сервантес написав численну кількість

творів, зокрема п'єси для театру, лицарські романи, які згодом сам і висміяв, але в історії літератури вони залишилися лише як епізоди творчої біографії письменника, що створив Дон Кіхота й утвердив мотив донкіхотства.

Так, у світовій літературі та енциклопедичних джерелах зазначається, що гуманістичні ідеї, висловлені Сервантесом через свого героя, набули відображення в творах майже всіх великих письменників і спричинили виникнення в світовій літературі своєрідної донкіхотіани, цілої галереї образів, подібних до Дон Кіхота. Один з англійських перекладачів «Дон Кіхота», Мотте, ще в 1700 році писав, що кожна людина має щось від Дон Кіхота, а в кожного є своя «Дульсінея», що надихає на благородні вчинки. У XIX ст. роман Сервантеса став літературним зразком для німецьких романтиків, що набуло відображення в творчості Гете та його романі «Вільгельм Майстер». Гейне у передмові до німецького видання роману Сервантеса (1837) побачив у Дон Кіхоті «ентузіаста кращого громадського майбутнього».

У світовій літературі найбільш яскравими є літературні інтерпретації образу Дон Кіхота, які належать перу Генріха Гейне, Джорджа Байрона, Івана Франка. У своєму автобіографічному романі «Життя Анрі Брюлара» Стендаль стверджував, що читання «Дон Кіхота» стало найбільш значущим періодом у його житті. Жюльєн Сорель з роману «Червоне та чорне» та Фабріціо з «Пармського монастиря» несуть у собі відбиток нереальних донкіхотівських ілюзій. Назва роману Бальзака «Утрачені ілюзії» говорить сама за себе, однак не тільки в цьому творі, а й у всій монументальній серії «Людська комедія». Бальзак описує крах надій маленької беззахисної людини. Флобер писав, що «Дон Кіхот» був тією книгою, яку він носив у своєму серці ще до того, як навчився читати. Критики того часу називали Емму Боварі Дон Кіхотом у спідниці, а «боваризм» сприймався як жіноча версія донкіхотства. Проспер Меріме, який любив Іспанію і часто її відвідував – адже він був автором «Кармен» і перекладачем «Дон Кіхота»

французькою, – писав, що горе тому, кому ніколи не спадали на думку ідеї Дон Кіхота і хто не ризикував отримати удари палицею або стати об'єктом насмішок за те, що намагався захистити справедливість. Саме йому належать слова про те, що Сервантес написав найгострішу та найцікавішу книгу в світі.

Маргарита Жердинівська у своїй статті «До 400-річчя публікації першого тому «Дон Кіхота» Сервантеса» в журналі «Всесвіт» [14] зазначає, що українська донкіхотіана розпочинається з Івана Франка. Великий український письменник для дітей адаптував першу частину «Дон Кіхота» у віршах, і ця книга витримала чотири видання у Львові: 1881, 1892, 1899 та 2013 роках. Ще вона наводить цитату про те, що : «Першу скорочену прозову версію для дітей «Високодумний лицар Дон Кіхот із Манчі» видано у Львові у 1924 р. Антіном Лотоцьким. Скорочений переклад з іспанської «Вигадливий ідальго Дон Кіхот з Ламанчі» для дітей здійснив Микола Іванов у Харкові 1927 року. Ця книга ще двічі видавалася в 1935 та 1936 роках у Харкові та Одесі. Повний переклад «Дон Кіхота» (з російської мови) вийшов у Києві в 1955 р. завдяки В. Козаченку та Є. Кротевичу. Однак усі поезії в цьому виданні були перекладені Миколою Лукашем безпосередньо з іспанської мови» [27].

Вплив роману Сервантеса відчувається й у творчості американських письменників Германа Мелвілла в його відомому романі «Мобі Дік» і в «Пригодах Тома Сойєра» та «Пригодах Гекльберрі Фінна» Марка Твена, особливо ж у його романі «Янкі при дворі короля Артура».

За версією письменника Германа Арсиньєгаса, одним із прообразів Дон Кіхота для Сервантеса міг послужити іспанський конкістадор Гонсало Хіменес де Кесада, чиї походи в пошуках Ельдорадо були повиті численними домислами і легендами.

Дослідники зазначали, що своїм всесвітньо знаменитим твором Сервантес спершу мав на меті лише знищити безглузду романтику, яка своїм галасом

виповнювала лицарські романи, що з'явилися в той час у величезній кількості, але як істинний геній, який, руйнуючи, створює, як і Сервантес. Одним і тим же знаряддям він знищив середньовічний роман і створив новий. Його глибокодумний гумор не міг задовольнитися руйнацією безглузвих породжень романтики – він розширив свій матеріал і витворив із нього художній твір, що ставив перед читачем невирішену та непідвладну вирішенню загадку людського життя. На місце лицаря він поставив людину.

Трагікомедія людського існування, що безперервно вагається між ідеалом і дійсністю, відображається перед нашими очима у «Дон Кіхоті» з вражаючою точністю. Фантазія в образі свого представника – шляхетного лицаря, зустрічає повсюдно у своїх ідеальних спробах лише розчарування й удари, від яких даремно застерігає його доморослий глузд Санчо Панси.

Роман «Дон Кіхот» Мігеля де Сервантеса став свого часу справжнім відкриттям у духовному просторі не лише європейської, але й світової культури. Цей твір утвердив у світовому письменстві кілька образів архетипів, образів-символів, які поступово засвоювалися іншими національними культурами, спричиняючи появу нових сюжетів чи образів, однак не зазнаючи кардинальних концептуальних смислових естетичних змін. Роман Сервантеса – відлуння суспільно-історичних відносин епохи середньовіччя. Він найповніше, концептуально висловив істинну сутність своєї доби, вплинув на виникнення колосальних змін у середньовічну епоху, став жанровим зразком для багатьох національних літератур і проніс крізь віки свою незмінну ідейно-естетичну актуальність.

І хоча роман Сервантеса належав до мистецтва різних країн як синергетична цілісність універсальних цінностей людства, саме його мотиви дають змогу на нашому мистецькому українському ґрунті досліджувати неординарність світобачення і своєрідність мистецького стосовно інших інтерпретаційних

варіацій чи стереотипних нашарувань та повторів.

Висновки до розділу 1

У першому розділі магістерської роботи розкрито теоретичну основу дослідження, сформульовано методологічний підхід, що дозволяє ефективно вивчити різноманітні інтерпретації роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот» у театральному контексті.

Доведено, що методологія роботи орієнтована на міждисциплінарний підхід, що відкриває можливості для аналізу роману з різних поглядів – театрознавчого, культурологічного, психологічного та педагогічного. Цей підхід дозволяє вивчити трактування образу Дон Кіхота не лише як літературного персонажа, а й як культурного феномена, який трансформується в межах театральної практики.

Проаналізовано, що застосування системного методу дозволило виявити зв'язки та взаємодії різних інтерпретацій Дон Кіхота в контексті театального мистецтва, враховуючи як історичні етапи, так і сучасні тенденції, що визначають його адаптацію на сцені. Завдяки аналітичному методу здійснено глибоке осмислення наукових джерел і теоретичних концепцій, що створюють базу для розуміння специфіки сучасних театральних інтерпретацій цього класичного твору.

Доведено, що діахронічний підхід дозволяє простежити еволюцію трактовок роману, а метод термінологічного аналізу з'ясував роль ключових термінів і концептів, що визначають сучасний театральний дискурс. Культурологічний підхід, який включає методи соціометричного аналізу та інтерпретації аудіовізуальних джерел, сприяє більш точному вивченню взаємодії театру з його аудиторією та підтверджує актуальність дослідження для сучасної української театральної практики.

Матеріал із першого розділу заклав основи для подальшого аналізу особливостей адаптації «Дон Кіхота» на українській сцені, створюючи умови для глибшого осмислення його сучасних театральних трактувань у контексті глобальних культурних процесів.

РОЗДІЛ 2.

ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОМАНУ «ДОН КІХОТ» У СВІТОВОМУ МИСТЕЦТВІ ТА У СУЧАСНИХ ВИСТАВАХ

2.1. Осмислення образу Дон Кіхота в різних формах театрального мистецтва

«Вічний» мотив донкіхотства – унікальний феномен в історії світового мистецтва. Довготривала традиція інтерпретації найвідомішого роману Мігеля де Сервантеса засвідчує його актуальність у минулому та на сучасному етапі театрального розвитку. Образ Дон Кіхота був сприйнятий численними дослідниками як архетип людської природи і витлумачений як психологічна категорія, породивши навіть філософське поняття «донкіхотство».

Осмислення образу Дон Кіхота в різних формах театрального мистецтва охоплює широкий спектр інтерпретацій, які відображають різносторонність персонажа Мігеля де Сервантеса. У театрі цей образ стає символом мрійника, який протистоїть реальності і дає змогу режисерам та акторам переосмислювати ключові ідеї роману залежно від культурного, соціального й історичного контексту. Європейська театральна традиція осмислення образу Дон Кіхота базується на багатогранності цього персонажа, який залишається універсальним символом боротьби між ідеалізмом та реальністю. Роман Мігеля де Сервантеса був адаптований у різних жанрах і стилях, включаючи драму, балет, оперу та мюзикли, відображаючи специфіку культурних контекстів окремих країн.

Осмислення образу Дон Кіхота в драматичному театрі США часто пов'язане з адаптаціями, які акцентують теми ідеалізму, боротьби з несправедливістю та романтики, як-от у відомому мюзиклі *Man of La Mancha*. Ця постановка 1965 року, заснована на мотиві роману Сервантеса, представляє Дон Кіхота як персонажа, що прагне змінити світ, долаючи власні ілюзії. Вистава стала культурним феноменом, здобувши кілька нагород *Tony Awards* і статус класики американського театру. Її

часто сприймають як метафору людського духу, що відмовляється відступати перед обличчям труднощів або насмішок, і це продовжує надихати нові покоління режисерів та акторів

У європейській драмі Дон Кіхот часто виступає втіленням ідеаліста, що протистоїть цинізму суспільства. Наприклад, постановки у Франції та Німеччині зосереджуються на філософському аспекті конфлікту між мріями та реальністю. Французький театр 20-го століття трактував Дон Кіхота як символ боротьби за свободу і гуманістичні цінності, що особливо проявилось в період після Другої світової війни.

Опера «Дон Кіхот» Жюль Массне (1910) є знаковим внеском Франції у переосмислення образу рицаря смішного образу. В опері Дон Кіхот постає трагічною фігурою, чия відданість своїм ідеалам контрастує з глузуванням суспільства. Ця опера була вперше представлена у 1910 році в Монте-Карло, опера спирається на адаптацію роману Мігеля де Сервантеса, але переосмислює центральну історію, акцентуючи на ідеалізмі та любовній жертві головного героя. Массне створив оперу у своєму характерному ліричному стилі, із вишуканими оркестровками та мелодійними аріями.

Лібрето Анрі Каена значно скорочує та переінакшує оригінальну історію. У центрі опери – стосунки Дон Кіхота, його зброєносця Санчо Панси та Дульсінеї, яка в інтерпретації Массне постає не як ідеалізований образ, а як реальна жінка – кокетлива, але з глибокими людськими рисами. У фіналі Дон Кіхот приносить у жертву свої мрії задля щастя Дульсінеї, що додає драматизму твору. В опері підкреслюється тема людської жертвності та ідеалізму, які, попри глузування суспільства, стають джерелом справжнього благородства. Дон Кіхот у Массне – це образ людини, яка здатна на велику любов і глибоку емпатію.

Жюль Массне вдало адаптував класичний текст до оперного жанру, додавши йому глибини та емоційної сили, що зробило його одним із

найзнаковіших музичних втілень образу Дон Кіхота. Опера одразу набула визнання і часто виконувалася у великих європейських театрах. Виступ Федора Шаляпіна, легендарного баса, який виконував партію Дон Кіхота, став еталоном. Сучасні постановки акцентують на візуальній естетиці та моральному конфлікті персонажів, зокрема у театрах Франції, Іспанії та США.

Якщо проаналізувати трактування постановників образу Дон Кіхота, то можна виділити декілька спільних напрямів. Наприклад використання образу або певних рис образу головного героя твору у художній тканині свого тексту та в концепції людини і дійсності, яка створюється у художньому творі. Також відчутні різноманітні модифікації концепції донкіхотства – і як окремого крилатого виразу, що вживається відповідно до ситуації, і як поняття, якому властиві певні ознаки. Також доречно згадати про створення оригінальних версій сервантесівського сюжету, а також формування власного образу автора роману «Дон Кіхот», так званий діалог художніх версій «Дон Кіхота».

У Європі «Дон Кіхот» часто ставав основою для експериментальних театральних постановок. У Франції Жак Копо, один із засновників сучасного театру, досліджував абсурдність образу Дон Кіхота в контексті людських мрій і реальності. На сценах Італії особливо помітною була адаптація Луїджі Піранделло, де акцент робився на екзистенційному пошуку героя.

Європейські мюзикли, наприклад «Людина з Ламанчі» (1965), що стала особливо популярною у Великій Британії та Німеччині, підкреслюють емоційну силу та героїзм Дон Кіхота, використовуючи інтерактивний і пісенний формати.

Дон Кіхот також став частиною європейського театру абсурду, який підкреслює безглуздість людської боротьби проти невідворотності долі. В Англії та Італії створювали вистави, де головний герой виступає як антипод раціонального світу, що дозволяє акцентувати абсурдність людського існування.

Європейська традиція осмислення Дон Кіхота є надзвичайно багатогранною, що свідчить про універсальність цього образу. Завдяки адаптаціям у різних жанрах театрального мистецтва Дон Кіхот залишається актуальним символом боротьби за ідеали в умовах мінливого світу.

Театр сьогодення переосмислює Дон Кіхота як алегорію сучасних викликів. Наприклад, в іспанських театрах образ рицаря часто відображає питання соціальної несправедливості чи екологічних проблем. У Нідерландах та Швейцарії постановки за мотивами «Дон Кіхота» використовують мультимедійні елементи, які дозволяють занурити глядача у внутрішній світ персонажа.

Сучасні американські драматичні постановки також відображають багатшаровість образу Дон Кіхота, розглядаючи його через призму постмодернізму, де особистість і реальність постають у взаємодії через абсурдні ситуації або іронію. Наприклад, театральні студії або малі експериментальні колективи іноді використовують цей сюжет для соціальних коментарів, додаючи нові контексти або адаптуючи для сучасної аудиторії.

Образ Дон Кіхота неодноразово надихав на створення театральних постановок у різних жанрах і форматах, і багато з них стали частиною відомих театральних фестивалів. Серед таких варто відзначити балет «Дон Кіхот» в *Les Grands Ballets*, (Монреаль), постановку Королівської шекспірівської компанії в Гаррік-театрі (2018), фестиваль «Міжнародний театральний форум» у Штутгарті та інші. Такі фестивальні постановки демонструють універсальність твору Сервантеса і його здатність адаптуватися до сучасних театральних форм. Вони не лише розважають, а й підкреслюють ключові теми книги: ідеалізм, боротьбу за справедливість і вічне прагнення до мрії. Балет «Дон Кіхот» в *Les Grands Ballets* – це класична постановка, створена хореографом Маріною Вільянуевою. Балет зберігає дух романтизму і барвистості, що відповідає стилю Мігеля де Сервантеса. Яскраві костюми та традиційні па-де-де роблять цю виставу популярною серед шануваль-

ників класичної хореографії. Ця версія неодноразово входила до програми фестивалів класичної музики та балету. Постановка в Гаррік-театрі – адаптація Джеймса Фентона зі вставками музичних номерів. Постановка поєднує в собі комедію, філософські роздуми і експериментальні театральні рішення, зокрема використання ляльок і мінімалістичний декор сцени. Ця вистава відзначалася на британських театральних фестивалях, отримавши схвальні відгуки за оригінальність та інтерактивність. Заходи у Штутгарті включали адаптацію «Дон Кіхота» у виконанні мультидисциплінарного театру, що поєднує драму, мультимедіа та перформанс. Це дозволило інтерпретувати образ лицаря сумного образу через призму сучасних викликів і конфліктів. У Польщі на фестивалі в Гдині (XX століття) відбулася адаптація, де Дон Кіхота представлено як борця з системою.

2.2. Огляд інсценізацій роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот» в Україні та світі у XX ст.

Упродовж майже трьох століть літературний твір іспанського письменника Мігеля де Сервантеса «Хитромудрий гідальго Дон Кіхот Ламанчський» залишався міцною художньою основою для створення різних версій балетів на іспанську тематику. Українські інсценізації цього твору демонструють унікальні підходи до адаптації класичного тексту, враховуючи соціальні та культурні контексти різних епох. На початку століття роман «Дон Кіхот» здебільшого розглядали через призму класичної літератури, а театральні адаптації часто набували форми драматичних читань або були орієнтовані на освітню діяльність. У таких постановках акцент робився на комічній природі пригод Дон Кіхота та Санчо Панси, залишаючи осторонь глибші філософські аспекти твору.

У радянській Україні інсценізації «Дон Кіхота» зазнавали значного впливу ідеологічних вимог часу. Роман часто розглядався як алегорія боротьби за ідеали.

В 1930-ті роки українські театри адаптували роман, підкреслюючи соціальні

ідеї, ідеалізм і боротьбу з несправедливістю. Образ Дон Кіхота подавався як мрійника-революціонера, що перегукувалося з радянським ідеалом нової людини.

У 1950–60-ті роки постановки зберігали риси комічності, але водночас набули більшої глибини. Дон Кіхот у цей період став символом пошуку істини у світі обмежень і рамок, що резонувало з життям інтелігенції.

У 1970–80-х роках інсценізації «Дон Кіхота» почали акцентувати увагу на філософських аспектах твору. Так, Київський академічний театр драми і комедії ставив виставу, в якій Дон Кіхот трактувався як втілення моральної сили людини. Режисери приділяли увагу конфлікту між індивідуальною вірою героя у свої ідеали та жорстокою реальністю. Театри у Львові та Харкові експериментували із сучасними засобами виразності, включаючи елементи гротеску та алегорії.

На рубежі століть образ Дон Кіхота дедалі частіше використовували для осмислення суспільних змін. Вистави звертали увагу на пошук сенсу життя в умовах кризи, що перегукувалося з проблемами пострадянського суспільства. Наприклад, у постановці Театру на Подолі образ Дон Кіхота відображав боротьбу між ідеалізмом і розчаруванням.

Творчість Сервантеса продовжують вивчати та інтерпретувати хореографи нового покоління. У ХХ ст. на українських сценах «Дон Кіхот» з'являвся як у традиційних, так і в новаторських трактуваннях. У 1930-х роках українські драматурги шукали способи адаптації образу Дон Кіхота до соціалістичної ідеології, перетворюючи його на борця за справедливість. У незалежній Україні образ Дон Кіхота використовувався як символ ідеалізму в умовах суспільних потрясінь. Наприклад, постановка в Київському театрі на Подолі (1990-ті роки) акцентувала увагу на моральних дилемах героя в сучасному світі.

Традиційні вистави за «Дон Кіхотом» часто фокусуються на конфлікті ідеалізму та реальності. Наприклад, українські театри адаптували цей текст, зберігаючи дух оригіналу, але додаючи локальні соціальні контексти, такі як

важливість героїзму у кризові моменти. Постановки підкреслюють боротьбу головного героя за ідеали, що залишаються актуальними і сьогодні, наприклад, у виставах Львівського театру імені Марії Заньковецької, де акцент зроблено на метафоричному аспекті пригод Дон Кіхота.

Мюзикли, такі як «Людина з Ламанчі» (1965), стали видатними інтерпретаціями, які поєднують пісенну і драматичну складову для посилення емоційного впливу. У балетах образ рицаря переосмислюється через мову рухів, які передають іронію і благородство персонажа. У таких постановках елементи комедії та трагедії виводяться через взаємодію між Дон Кіхотом, Санчо Пансою і Дульсінеєю.

Балет на три дії з прологом «Дон Кіхот» Л. Мінкуса часто був у репертуарі Львівського театру опери і балету у радянські часи. Лібрето Маріуса Петіпа за романом Мігеля де Сервантеса ставили у 1940, 1960, 1973 роках, останньою постановкою була вистава 1979 року (сценограф – Ф. Нірод), яка прислужилася театру, коли під час реконструкції його історичного приміщення трупа виступала на інших сценічних майданчиках міста.

П'ята постановка «Дон Кіхота» за історію Львівської опери і перший балет на її сцені у новому тисячолітті. Теперішню виставу у театрі готував заслужений артист України Петрос Малхасянц, але смерть обірвала його роботу, яку доручено було завершити його племінниці – Юліані Малхасянц. Диригент-постановник – Юрій Бервецький.

Художник-постановник – народний художник України Михайло Риндзак. Художник костюмів – заслужений художник України Оксана Зінченко. Сценографія кожної з вистав – помітний відбиток у театральному мистецтві і нова версія має бути поступом, кроком уперед, новітньою ідеєю в новітньому епосі.

В Одеській опері балет «Дон Кіхот» уперше був поставлений у 1933 р. Упродовж майже сторічного періоду вистава зазнавала трансформацій та

оновлень, представляючи публіці все різноманіття стилів і хореографічних засобів.

Востаннє оновлену версію балету театр представив уже під час війни, влітку 2022 р. в хореографічній редакції завідувача балетної трупі Одеської опери, заслуженого артиста України Гаррі Севояна та заступниці очільника трупі Яніни Кисельової. У балеті задіяно майже 50 виконавців – солісти та провідні артисти балету, кордебалет; яскраві, аутентичні костюми та декорації. Виконується у супроводі оркестру театру.

У «Дніпро Опера» прем'єра балету «Дон Кіхот» відбулася 26 грудня 1979 р. Автор цієї версії «Дон Кіхота» народний артист СРСР Маріс Лієпа. В нашій виставі збережено фрагменти безсмертного творіння Петіпа: балет включає в себе «білий акт» з його вишуканою академічною симетрією, а також віртуозне фінальне па-де-де – парний танець балетних солістів. Балет сповнено різноманітними танцями, комічними ситуаціями та іспанськими пристрастями.

Інсценізації роману «Дон Кіхот» у XX ст. в Україні стали частиною культурного діалогу між класичною літературою та сучасністю. Вони адаптували глибокі теми твору до локальних контекстів, створюючи вистави, що відображали зміну суспільних настроїв, а також розвивали українську театральну традицію. Різноманітність інтерпретацій показує універсальність образу Дон Кіхота, який залишається актуальним у будь-який час.

2.3. Тракткування класичного матеріалу у XXI ст.

Яскравий інтерес до переосмислення класичної спадщини на українській сцені останніх двох десятиліть відчутний і зараз ще більш підсилено. Катаклізми соціально-політичної атмосфери воєн, розпаду колосальних імперій, руйнації тоталітарних режимів, активні пошуки в царині мистецького новаторства та поява нових художніх ідей стали тими визначальними чинниками, які руйнували

попередні стали стереотипи інтерпретації творів класичної спадщини людства.

Сучасні театри часто досліджують образ Дон Кіхота через призму сучасних тем, таких як соціальна ізоляція, боротьба з дезінформацією або екологічні виклики. Наприклад, в інтерпретаціях, що використовують інтерактивні або мультимедійні елементи, Дон Кіхот може постати як образ, що бореться не з вітряками, а з викликами цифрового світу, переносячи його ідеалізм у нові реалії.

Образ Дон Кіхота у XXI ст. в українських театрах найчастіше пов'язано з протистоянням між ідеалами та суворою реальністю. У контексті сучасних викликів, таких як війна, соціальні зрушення та боротьба за національну ідентичність, Дон Кіхот стає символом відстоювання мрій і переконань попри перешкоди.

Дон Кіхот у XXI ст. часто асоціюється з образом «борця за правду», що набуває особливого значення в Україні в умовах війни та соціальних потрясінь. Режисери підкреслюють його наполегливість, що перегукується з українською боротьбою за незалежність. В українському контексті Дон Кіхот часто стає алегорією боротьби за свободу або національні ідеали. Сучасні постановки адаптують роман до умов війни та посттравматичної реальності, відображаючи прагнення до відновлення справедливості навіть у найскладніші часи. Однією з центральних тем є донкіхотство як здатність мріяти і діяти попри перешкоди, що особливо актуально для України в її історичному контексті. Таким чином, образ Дон Кіхота в театральному мистецтві залишається джерелом натхнення, відкриваючи нові можливості для осмислення тем ідеалізму, соціальної відповідальності та людської стійкості в різних формах мистецького вираження.

Роман «Дон Кіхот» залишається джерелом натхнення для митців різних епох і культур. Його сценічні адаптації не лише підтверджують універсальність класичного тексту, а й сприяють пошуку нових форм театрального мистецтва, які відповідають викликам сучасності.

У Національному академічному драматичному театрі імені Лесі Українки у 2006 р. режисером М. Резниковичем було поставлено виставу «Дон Кіхот. 1938 рік» за поєднанням М. Булгакова та твору М. Сервантеса. В основі вистави п'єси також уривки з інших його п'єс, а також фрагменти щоденників, листування, спогадів Михайла Булгакова та Олени Булгакової, матеріали радянської та світової політичної та художньої хроніки 1938 р. Ця вистава – як паралель, проведена між двома особистостями: героєм п'єси Михайла Булгакова – Дон Кіхотом – і самим письменником, які жили в різні століття. Але долі, однак, їх схожі та тісно переплетені.

Михайло Резникович намагався донести думку, що люди обирають різні шляхи. Одні, спотикаючись, тягнуться дорогою марнославства, інші повзуть стежкою принизливих лестощів, інші пробираються дорогою лицемірства і обману. Дон Кіхот ішов крутою дорогою лицарства, зневажаючи земні блага, але не честь! За кого він мстився, вступаючи в бій із велетнями, які всіх так дратували? Він заступався за слабких та скривджених! Якщо бачив десь зло, йшов на смертельну битву, щоб перемогти чудовиськ злоби та злочинів. Його мета світла – усім зробити добро і нікому не завдати зла.

Цікавим є музичне оформлення вистави, основною темою якого обрано музику «Фауста» в оригінальній авторській інтерпретації одного з найкращих українських театральних композиторів Юрія Шевченка, а також його власну музику та радянські пісні того часу. Пластичне рішення сценічного дійства належить відомому балетмейстеру Аллі Рубіній.

Заслужений артист України, засновник і актор монотетару «МІФ» Михайло Фіца представив свою моновиставу «Дон Кіхот», створену за однойменною п'єсою Михайла Булгакова, що у свою чергу була написана за мотивами роману Мігеля де Сервантеса. Михайло переклав текст п'єси українською мовою, а постановку здійснив Петро Миронов.

Постановка «Дон Кіхот» на сцені Франківського драмтеатру в режисурі Міхая Тарни увібрала в себе надбання світової класики про історію лицарства – Мігеля де Сервантеса, Мігеля де Унамуно, Федеріко Гарсія Лорки, а також імпровізації режисера й акторів Франківського драмтеатру. Музичне рішення – заслужена артистка України Надія Левченко, пластичне рішення і хореографія – Дмитро Лека, художниця костюмів – Олена Андрійчук.

Іспанський філософ Мігель де Унамуно, який спробував розкрити не помічений іншими глибинний сенс цього персонажа епохи Відродження, написав, що Дон Кіхот – це іспанський Христос. Власне, усі кращі сторінки історії – це історія лицарства, і сьогодні, як ніколи, нам потрібен Дон Кіхот [додаток В].

У постановці драмтеатру актори йдуть за людиною, яка хоче змінити світ і зробити його кращим, але без мук і без самопожертви цього зробити неможливо. Це розповідь про жертвність.

Один з акторів, що виконує головну роль, Роман Луцький зазначає, що «у Дон Кіхота ініціатива – врятувати весь світ, зробити його добрішим, вона – хороша. І це – те, чим зараз займається Україна. Ми рятуємо весь цивілізований світ. У «Дон Кіхоті» ми бачимо, до чого призводить такий шалений героїзм. Тому посил такий: не маємо займатися шаленим героїзмом, треба наш героїзм математично прораховувати» [10].

Хореографію для вистави поставив Дмитро Лека. Він каже: в основі танцювальних номерів – фламенко. Створюючи пластику, хореограф опирався на власні відчуття та рефлексії на музику, яка звучатиме у постановці.

Музичне обрамлення вистави, що створювала акторка Надія Левченко, було дуже характерне. В інтерв'ю режисер навіть зазначав, чи вона не є іспанкою. Сама ж постановниця так висловлювалась з приводу постановки: «У цій історії я стикнулася з тим, що очевидні речі не потребують зайвих прикрас і обрамлень. І тексти Сервантеса подекуди настільки чіткі, очевидні й глибокі, що, крім

висвітлення крізь слово актора, більше нічого не потребують. Це буде еклектика – суміш різних стилів. Ви почуєте й електроніку, і відомі мелодії, і мої особисті наспіви на тему «Дон Кіхота»» [10].

Поставлено балет на 2 дії «Дон Кіхот» в Одеському національному академічному театрі опери та балету. Вперше вибаглива одеська публіка побачила балет «Дон Кіхот» у лютому 1933 року в постановці Павла Вірського та Миколи Болотова. Впродовж майже сторічного періоду вистава зазнавала трансформацій та оновлень, представляючи публіці всю багатоманітність стилів і хореографічних засобів балетного мистецтва. Востаннє оновлену версію балету представили публіці влітку 2022 року в хореографічній редакції завідувача балетної трупі Одеської національної опери, заслуженого артиста України Гаррі Севояна та заступниці завідувача балетної трупі Яніни Кисельової.

Має і ХНАТОБ / СХІД OPERA у своєму репертуарі балет «Дон Кіхот» Л. Мінкуса. Вже друге століття живе на сцені ця весела, яскрава вистава. Вона насичена величезною кількістю життєрадісних та різноманітних танців і наділена яскравими хореографічними образами [додаток В].

Балет «Дон Кіхот» у постановці ХНАТОБ / СХІД OPERA є частиною світової класичної хореографічної спадщини. У репертуарі СХІД OPERA «Дон Кіхот» є яскравим святом танцю. Постановка вирізняється насиченими іспанськими мотивами, динамічною музикою та яскравою сценографією. Вона включає улюблені фрагменти класичної хореографії, такі як віртуозне фінальне па-де-де, яке демонструє майстерність солістів. Збережені елементи традиційного «білого акту» додають постановці витонченості та симетрії.

Одним із ключових аспектів цієї версії є емоційна енергетика та комедійні ситуації, що чудово підкреслюють позитивний і легкий характер балету. Постановка також розвиває любовну лінію та підкреслює іспанський колорит,

відображаючи народні танці та пристрасі, хоча вона не має глибокого філософського аналізу оригінального роману Сервантеса.

Цей балет є прекрасним прикладом збереження класичної спадщини на українських сценах, адаптуючи її до сучасних виконавських вимог і очікувань глядачів. Він демонструє як вірність традиції, так і творчий підхід до відтворення хореографічних шедеврів. У основі балету історія про те, як шляхетний лицар Дон Кіхот допоміг молодим закоханим.

В українському театрі XXI ст. роман «Дон Кіхот» осмислюється як глибокий текст, що залишається актуальним у будь-яку епоху. Українські театральні постановки зберігають універсальність його ідей, водночас інтегруючи локальні контексти, пов'язані з викликами сучасного суспільства. Дон Кіхот у виконанні українських акторів і режисерів постає символом незламного духу, який долає труднощі, борючись за свої мрії та ідеали.

Висновки до розділу 2

Встановлено, що Дон Кіхот постає багатогранним персонажем, який надихає митців на експерименти у сфері театру, опери, балету та кінематографу. У театральних постановках образ ідальго набуває нових сенсів відповідно до соціокультурних реалій: від романтичного ідеаліста до символу боротьби за ідеали в умовах абсурдного світу. Це свідчить про універсальність персонажа, який є одночасно локальним і глобальним культурним феноменом.

У XX ст. інсценізації «Дон Кіхота» набули широкого розмаху, демонструючи різноманіття підходів до трактування тексту. Серед найбільш помітних є роботи європейських і південноамериканських режисерів, які акцентували увагу на політичній, соціальній і філософській складових роману. В Україні «Дон Кіхот» переосмислювався через призму національної традиції, де

важливим було підкреслення ідеалізму головного героя у співставленні з прагматичною реальністю.

У ХХІ ст. інтерпретації роману відзначаються зростаючим акцентом на символічності та актуалізації сюжету в контексті глобалізації, соціальної нерівності та екологічних проблем. Режисери зосереджуються на деконструкції образу Дон Кіхота, адаптуючи його до сучасного глядача, і водночас використовують інноваційні сценографічні та технологічні рішення. Українські театри також активно залучають цей матеріал, інтегруючи національний контекст та розвиваючи нові засоби художнього вираження.

Цікавим прикладом є постановка вистави Віктора Попова в Запорізькому академічному обласному українському музично-драматичному театрі імені В. Г. Магара з промовистою назвою «Іван Франко. Дон Кіхот» за сценарієм Юрія Бакума та Наталії Ігнат'євої у 2017 р. І хоча це біографічна вистава, присвячена постаті зовсім не Дон Кіхоту, а Івану Яковичу Франку, але символічне поєднання особистості Франка та образу Дон Кіхота було обрано не випадково. Це створено і через упізнаваний візуальний образ (обладунки, спис), і через архетипічні характеристики.

РОЗДІЛ 3.

РЕЖИСЕРСЬКА РОБОТА НАД ТВОРЧИМ ПРОЄКТОМ «ПРЕМУДРИЙ ГІДАЛЬГО ДОН КІХОТ З ЛАМАНЧІ»

3.1. Робота над інсценівкою та особливості прочитання літературного джерела

Першочерговим завданням при написанні інсценівки було поєднання комічного і трагічного. При створенні власного тексту важливим було зберігати баланс між комедійними ситуаціями, що виникають через наївність Дон Кіхота, і більш глибокими трагічними моментами, що відображають ідеалізм головного героя на фоні суворой реальності. Це підсилює емоційний вплив вистави, дозволяючи глядачам одночасно сміятися та співпереживати. Конфлікт сюжету замикався в ланцюжку «Уявний світ / дійсність / ілюзія / реальність / благородні наміри / неможливість їхнього втілення».

Важливим моментом є те, що загальна кількість персонажів у романі налічує 660 осіб. А для інсценівки майбутньої вистави потрібно було вибрати лише найцікавіші для розкриття суті твору.

При написанні інсценівки було виокремлено при вивченні матеріалу той факт, що в дослідженнях іспанських мотивів та іспанських тем прослідковується паралель, як то робиться в українській літературі, і це засвідчує наявність надзвичайно цікавих варіантів інтерпретації образів. У контексті національної літератури вони використовуються як сталі чи варіативні метафори для акцентування глибоких соціальних, політичних, естетичних і духовних проблем минулого та сьогодення, паралельно ж відбувається й філософське осмислення цих явищ уже в естетичних координатах української культури та літератури. В драматургії це також яскраво віднайдено.

3.2. Постановочний план вистави

Постановка акцентує увагу на темах ідеалізму та реальності, які залишаються актуальними і сьогодні. Вистава триває лише одну дію, що робить її більш компактною і динамічною. Це дозволяє зберегти ритм і напругу впродовж усього часу, не відволікаючи глядача зайвими деталями, але при цьому залишаючи простір для роздумів після перегляду.

У постановочному плані головною метою було створення постановочної конструкції, що вдало поєднує у собі в тексті та практичних складових вистави гумор, філософію та візуальну естетику, створюючи сучасне трактування класичного твору Сервантеса.

Створення інсценівки стало важливим кроком, який дозволив безпосередньо втілити інтерпретацію роману Сервантеса на сцені, з урахуванням обраної концепції та постановочних рішень. Завдяки цьому етапу було закладено основи для подальшого розвитку та адаптації класичного твору до сучасної театральної практики. Розробка постановочного плану вистави визначила технічні, художні й організаційні деталі реалізації проєкту. Цей етап включав вибір сценографії, костюмів, світла та музичного супроводу, що дозволило створити атмосферу, відповідну духу часу, в якому розгортається дія.

В обґрунтуванні вибору матеріалу найголовнішим для постановника було те, що роман «Дон Кіхот» Мігеля де Сервантеса торкається фундаментальних тем. Також у ньому зображено вічні конфлікти людської природи: боротьба за справедливість, неможливість ідеалізму у світі жорстокої реальності та вічний пошук сенсу та пригод. Це – історія боротьби між фантазією і реальністю.

Разом з тим цей матеріал в епоху, насичену інформацією та медіапропагандою, постає важливим в трактовці теми щирості та вірності своїм переконанням (навіть якщо вони здаються божевільними). В той же час матеріал є критикою соціальних і політичних норм свого часу, що робить його важливим і

для сучасного суспільства, де ми, як і раніше, стикаємося з аналогічними проблемами.

Першочерговим завданням як постановника була побудова вистави такою, щоб вона була водночас динамічною та іронічною. Одразу було вирішено, що це постановка за характеристикою цільової аудиторії для сімейного перегляду і фактично не має вікових обмежень.

Важливо зазначити, що була використана не готова літературна драматургічна розробка роману, а створена власна інсценівка. Роман був адаптований для сценічної версії шляхом локалізації сюжетних поворотів та узагальнення персонажів.

У постановчому плані було зазначено, що розробка сценографії і костюму відбувається за принципом пересувного театру, тому що таке оформлення буде легко перенести на будь-яку сцену, що в сучасних воєнних умовах є важливим. Пропонується грати виставу на літній сцені на подвір'ї театру, це також допоможе створити атмосфера вуличного (площадного) театру. Світлове рішення має бути згідно з постановчим планом адаптивне та варіативне. Музичне рішення будується на іспанських народних мотивах та піснях. У деяких моментах будуть звучати композиції іспанського композитора Енріке Гранадоса. Пластичне рішення також створюється режисером-постановником відповідно до кожного окремого завдання мізансцени.

Також у постановчому плані прописано вимоги до створення атмосфери вистави. Настрій дієвого руху сповнений легкості, буфонади та грайливості, для підсилення емоційного навантаження окремих мізансцен – із деякими нотками трагічності. Передбачається багато інтерактивної взаємодії з глядачем, що дозволить зруйнувати принцип «четвертої стіни».

3.3. Втілення творчого проєкту на сцені ХАДТ

У липні 2024 р. в Харківському академічному драматичному театрі відбулася прем'єра вистави «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» за мотивами роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот». Постановку здійснив режисер і художник Віктор Єрмоленко. У виставі задіяні актори Олексій Дубінін, Єлизавета Дубровська та Олександр Плехун [додаток Б].

Вистава здобула схвальні відгуки за свою простоту і водночас глибокий зміст, що чудово поєднує гумор і філософські роздуми. Ця вистава – легка, динамічна авантюра на одну дію, що розповідає про захопливі пригоди знаменитого лицаря Дон Кіхота та його вірного зброєносця Санчо Панси. Твір зображає наївні, але відважні вчинки Дон Кіхота, які стають джерелом як кумедних, так і зворушливих ситуацій. Санчо Панса додає сценам мудрості й гумору, створюючи гармонію між фантазіями головного героя та реалістичним світоглядом свого супутника.

Особливу увагу приділено персонажам і вибудові їх акторської манери існування на сцені. Акторська майстерність у виставі «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» демонструє кілька яскравих особливостей, які відзначаються через глибоке опрацювання образів та акторську техніку.

Олексій Дубінін, який грає роль Дон Кіхота, чудово передає контраст між ідеалістичними мріями свого героя і його внутрішньою боротьбою з реальністю. Дон Кіхот у його виконанні зображений не лише як смішний ідеаліст, але й як трагічна постать. Він показує Дон Кіхота не лише як комічну фігуру, а й як трагічного лицаря, який прагне змінити світ на краще, незважаючи на всі труднощі. Актор тонко підкреслює наївність, але водночас додає глибину через драматизм і щирість втілення цього образу.

Санчо Панса додає виставі не лише гумору, але й глибини через свою просту мудрість і вірність. Олександр Плехун у ролі Санчо Панси додає гумору та

життєвої мудрості. Його виконання характеризується легкою, природною грою, що робить Санчо не просто супутником Дон Кіхота, але й повноцінним, яскравим персонажем зі своїм баченням світу. Актор використовує прості рухи та інтонації, щоб створити теплу, людяну фігуру, яка контрастує з ідеалізмом Дон Кіхота.

Єлизавета Дубровська також вдало виконує другорядні ролі, підтримуючи загальну динаміку вистави. Актори використовують чіткі паузи та звернення до залу, щоб створити відчуття живого діалогу між сценою та глядачем. Це дає змогу відчувати близькість подій і підсилює комічні та драматичні моменти.

Актори, особливо О. Дубінін і О. Плехун, використовують виразні жести, міміку та пластику, щоб підкреслити психологічні стани своїх персонажів. Це додає виставі особливого динамізму і візуальної насиченості. Сценічна мова є невід'ємною частиною їхньої гри, що дозволяє передати навіть найтонші зміни в емоціях героїв.

Усі актори показують відмінну роботу в ансамблі, підтримуючи баланс між комічним та серйозним, що робить виставу легкою для сприйняття, але водночас глибокою за своїм змістом.

Для мене в ролі художника-постановника важливо було створити на сцені яскраві образи, використовуючи мінімалістичні декорації та символічні елементи. Візуальний ряд підкреслює фантазійність світу Дон Кіхота, його боротьбу з вітряками і водночас піднімає питання про ілюзорність ідеалів у сучасному світі. Я вибрав простий, але виразний набір сценічних елементів. Це дозволяє зосередити увагу на діях героїв та їхніх внутрішніх переживаннях. Декорації символічні, вони створюють простір, де реальність переплітається з фантазіями Дон Кіхота. Наприклад, вітряки або уявні лицарі могли бути зображені через світлові ефекти чи прості конструкції, що підкреслюють ілюзорність світу героя.

Важливі були і світлові ефекти простору літньої сцени ХАДТ. Світло відіграє важливу роль у створенні атмосфери на сцені. Воно підсилює зміну

настроїв у виставі – від яскравих, комічних епізодів до драматичних моментів. Світлові рішення часто віддзеркалюють внутрішній стан Дон Кіхота, змінюючи настрій сцени та підкреслюючи його ілюзорний світ.

Сценографія не намагається бути буквальною, в ній багато символізму і абстракції. Перешкоди на шляху головного героя можуть бути показані абстрактно – через рухи акторів або символічні об'єкти. Такий підхід допомагає глядачам уявити фантазії Дон Кіхота, не перевантажуючи сцену складними конструкціями.

Костюми героїв, особливо Дон Кіхота і Санчо Панси, виконані з урахуванням класичних уявлень про персонажів, але з легким гумористичним підтекстом. Броня Дон Кіхота виглядає дещо карикатурно, підкреслюючи його наївність, а костюм Санчо – простий і невигадливий, що відображає його зв'язок із землею та реальністю.

Уся сценографія спрямована на те, щоб створити простір, де фантазія головного героя стикається з реальністю, підкреслюючи контрасти між ідеалізмом та буденністю. Сценографічні рішення також відіграють ключову роль у формуванні нової художньої мови вистави. Вітряки, які трансформуються у символ внутрішніх конфліктів Дон Кіхота, створені із металевих конструкцій, що нагадують уламки сучасного світу. Це підсилює образ боротьби, яка часто здається марною, але насправді формує суть людського існування. Метафоричне використання світла, яке то зосереджується на головному герої, то розчиняє його в темряві, акцентує ідею самотності у пошуках істини.

Режисерська робота над творчим проєктом «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» стала прикладом того, як класичний літературний текст може бути осмислений у нових контекстах, зберігаючи свою універсальність і водночас знаходячи відгук у сучасного українського глядача.

Висновки до розділу 3

Визначено ключові аспекти переосмислення роману Мігеля де Сервантеса для театральної сцени. Особливу увагу приділено адаптації тексту до сучасного глядача, що передбачало збереження загального філософського і комедійного духу твору, але з акцентом на актуалізації тем боротьби за ідеали, людської гідності та пошуку сенсу у світі, сповненому суперечностей.

Описано те, що в роботі над постановкою було запропоновано інноваційний підхід до сценографії, де простір вистави став не лише фоном, але й активним учасником дії. Важливим стало використання пластичності акторів та музичного супроводу, який підсилював емоційний вплив на глядача.

Встановлено, що виконавець ролі Дон Кіхота (Олексій Дубінін) вдало використовує фізичний театр для підкреслення внутрішньої боротьби персонажа: його рухи сповнені одночасно величі та крихкості, що створює контраст між зовнішнім світом і його уявою. Санчо Панса, завдяки своїй комедійній майстерності, виступає не лише як контрапункт до Дон Кіхота, але і як персонаж, що викликає симпатію та глибоке співчуття.

Постановку успішно реалізовано завдяки гармонійній співпраці режисера та акторського складу. Дон Кіхот у виконанні актора Олексія Дубініна поєднав комічні та трагічні риси, демонструючи внутрішню глибину образу. Санчо Панса (Олександр Плехун) був представлений як яскравий контрапункт до ідеалістичності Дон Кіхота, що дозволило створити баланс між гумором і філософською складовою вистави. Сценографія, побудована на контрастах між реальним та уявним світами, посилила головну ідею постановки – боротьбу за мрію, яка завжди є актуальною для людини.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна дістатись висновку, що постановка «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» у Харківському академічному драматичному театрі є переконливим прикладом творчої адаптації класичного літературного матеріалу до сучасного театрального контексту. При постановці вистави були застосовані такі інструменти, як мультижанрові трактування мізансцен, акторські імпровізації, адаптація тексту заради інтеграції вічних тем боротьби за ідеали, силу мрії та людської гідності у сценічну тканину, щоб створити дійство, яке якісно резонує з викликами і запитами сучасної аудиторії.

У першому розділі магістерської роботи визначено теоретичну базу дослідження, окреслено його методологічний апарат та проведено аналіз наукової літератури, присвяченої особливостям трактування роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот».

У другому розділі досліджено еволюцію інтерпретацій роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот» у світовому мистецтві та сучасному театрі, що дозволило висвітлити ключові тенденції та особливості роботи з класичним матеріалом у різних культурних контекстах.

У третьому розділі роботи детально проаналізовано процес створення творчого проєкту «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» на сцені Харківського академічного драматичного театру, розкрито етапи режисерської роботи й особливості втілення задуму. У цьому розділі висвітлено цілісну картину процесу створення вистави, її концептуальні та практичні аспекти.

Визначено найважливіші фактори, що у межах тенденцій сучасних інтерпретацій класики на українській сцені ця постановка демонструє глибоке переосмислення першоджерела через призму режисерського сценічного підходу. Яскрава сценографія, символічна образність і семантична наповненість сценічної

дії створюють унікальний художній контекст, який не лише звертається до емоційного сприйняття, але й пропонує інтелектуальний діалог із глядачем. Образ Дон Кіхота як уособлення ідеї невтомного прагнення до ідеалу стає символом, що водночас надихає та провокує до рефлексії над питаннями сенсу боротьби, втрат і досягнень у житті сучасної людини.

Харківський академічний драматичний театр своєю постановкою не лише актуалізує багатовікову літературну спадщину, але й формує новий театральний дискурс, який сприяє розширенню як естетичних, так і смислових горизонтів сучасної української сцени. «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» стає важливим внеском у розвиток театральної культури, підтверджуючи можливість класики бути живим і потужним джерелом натхнення для нових поколінь. Постановка відкриває перспективи подальшого діалогу між класичними традиціями та сучасними театральними практиками, сприяючи збереженню культурної ідентичності й оновленню театального мистецтва України.

У процесі виконання дослідження було успішно реалізовано поставлену мету – створення інтерпретації твору іспанського письменника доби Відродження Мігеля де Сервантеса у вигляді творчого проєкту «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі». Це було досягнуто завдяки ретельному виконанню визначених завдань, що забезпечили глибоке розуміння та осмислення класичного тексту.

Так, зазначене завдання зі збору та вивчення наукової літератури стало основою для подальшого аналізу інтерпретацій образу Дон Кіхота в різних формах мистецтва, що дозволило встановити контекст і підходи, які використовувалися в попередніх трактуваннях цього класичного образу в живопису, скульптурі, балеті, опері та інших видах мистецтва. Це дало змогу оцінити різноманітність підходів і вибрати найактуальніші для сучасного театального контексту. Ще одним важливим стало завдання, яке полягало в аналізі інтерпретацій образу Дон Кіхота в світовому мистецтві, стало визначним

етапом для формування власної концепції творчого проєкту. Вивчення різноманітних трактувань цього персонажа в контексті глобальної культури дозволило вдало адаптувати класичний образ до сучасних театральних реалій, зберігаючи його сутність і водночас надаючи нові художні інтерпретації. Виконання завдань дослідження привело до досягнення ще однієї мети – створення авторської інтерпретації роману Мігеля де Сервантеса в рамках театального проєкту, який поєднує класичну традицію та сучасні театральні засоби виразу.

В магістерській роботі повністю розкрито аспект наукової новизни, який полягає в отриманні знань про специфіку театральної адаптації роману Мігеля де Сервантеса «Дон Кіхот» у контексті сучасних українських сценічних практик. Дослідження дозволяє зрозуміти, як режисерські та сценографічні рішення здатні трансформувати класичний текст, надаючи йому нового звучання, що відповідає актуальним викликам часу. Аналіз постановки «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» на сцені Харківського академічного драматичного театру також розкриває унікальні особливості української театральної інтерпретації, де класичні образи та теми набувають нових сенсів, зберігаючи водночас свою універсальну природу. Цей аспект є важливим для осмислення ролі театру у процесі переосмислення світової класики у локальному контексті та формування нових форм театального мистецтва.

Особливої уваги заслуговують режисерські рішення, які акцентують увагу на темі боротьби за мрію та ідеали. Наприклад, образ Дон Кіхота у постановці трактується як символ незламності людського духу, який навіть у найважчих обставинах зберігає віру у можливість змін. Ця тема звучить особливо актуально в українських реаліях, де боротьба за свободу і гідність набуває конкретного соціального та політичного виміру. Санчо Панса, навпаки, уособлює прагматичну сторону життя, і у цій інтерпретації його персонаж став дзеркалом для глядача,

викликаючи роздуми про баланс між ідеалами та реальністю.

Таким чином, «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» є прикладом того, як класичні твори можуть бути творчо трансформовані для сучасної сцени, пропонуючи нові смислові акценти та залишаючи сильний емоційний відгук у глядача. Ця вистава не лише актуалізує класичний текст Сервантеса, але й формує новий художній вимір, важливий для збереження культурної ідентичності та розвитку українського театрального мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко В., Сверстюк Є. Мігель де Сервантес: До 300-річчя смерті Мігеля Сервантеса // Українська мова і література в школі. 1966. № 4. С. 92–94.
2. Антофійчук В. І., Нямцу А. Є. Проблеми поетики традиційних сюжетів та образів у літературі. Чернівці : Рута, 1997. 200 с.
3. Білецький О. Передмова до роману Сервантеса «Хитроумный идальго Дон Кихот Ламанчский» : зібрання творів : у 5 т. Київ : Наукова думка, 1966. Т. 5. С. 4–27.
4. Бондар Ю. Дон Кіхот як дзеркало «книжкової соціалізації» // Вісник Книжкової палати. Київ : КПУ, 2017. № 1. С. 29–33.
5. Величко Ю. «Дон Кіхот». Вишивка // Арт-вертеп. URL: artvertep.com/shop/embroidery/2508/4451.html?page=1 (дата звернення: 21.11.2024).
6. Грінченко Б. Дон Кіхот : Твори : в 2-х т. Київ : АН УРСР, 1963. Т.1. С. 177–179.
7. Гузь О. О. Дон Кіхот і Санчо Панса – парні образи, в яких утілено високу мрію і прагматизм. «Донкіхотство» : Урок № 43 // Зарубіжна література в школах України. Київ : Антросвіт, 2017. № 1. С. 16–23.
8. Гуцало Є. Дон Кіхот // Українські пісні. URL: HYPERLINK "http://www.pisni.org.ua/songs/5131343.html" <http://www.pisni.org.ua/songs/5131343.html> (дата звернення: 19.11.2024).
9. Дон Кіхот // Сайт Івано-Франківського Драмтеатру. URL: <http://www.dramteatr.if.ua/show/don-kihot/> (дата звернення: 30.10.2024).
10. Дон Кіхот // Сайт Національної опери України. URL: <https://www.opera.com.ua/afisha/don-kihot-10> (дата звернення: 30.10.2024).

11. Дон Кіхот // Сайт Львівської національної опери. URL: <http://www.dramteatr.if.ua/show/don-kihot/> (дата звернення: 30.10.2024).
12. Дон Кіхот // Сайт Одеського національного академічного театру опери та балету. URL: <https://operahouse.od.ua/events/don-quixote/> (дата звернення: 30.10.2024).
13. Дон Кіхот // Сайт Харківського національного академічного театру опери і балету ім. М. Лисенка. URL: <http://hatob.com.ua/ukr/don-kikhot> (дата звернення: 30.10.2024).
14. Жердинівська М. До 400-Річчя Публікації Першого Тому «Дон Кіхота» Сервантеса // Всесвіт. 2015. URL: HYPERLINK "https://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/118/41/" <https://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/118/41/> (дата звернення: 17.11.2024).
15. Коржук Д., Димніч Н. В Івано-Франківську відбудеться прем'єра вистави «Дон Кіхот» // Суспільне Івано-Франківськ. URL: <https://suspilne.media/amp/ivano-frankivsk/649556-v-ivano-frankivsku-vidbudetsa-premera-vistavi-don-kihot/> (дата звернення: 30.10.2024).
16. Копистянська Н. «Свій» і «чужий» хронотоп як розвиток мотиву Дон Кіхота // Сервантес і проблеми розвитку європейської прози : зб. наук. пр. / за ред. Я. Кравця. Львів : ЛНУ, 2002. С. 74–78.
17. Кочур Г. Сервантес і його «Дон Кіхот» // М. де Сервантес Сааведра. Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі. Київ : Дніпро, 1995. С. 672–678.
18. Міщенко Д. Інтерпретаційні моделі образу Дон Кіхота в українській літературі // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. пр. Київ : Університет «Україна», 2009. Вип. 19. С. 311–320.
19. Овчаренко Е. Головне – це любов! // I-ua.tv. URL: <https://i-ua.tv/> (дата звернення: 30.10.2024).

20. Первак О. Дон Кіхот і Санчо Панса – парні образи, у яких утілено високу мрію і прагматизм. «Донкіхотство» : Урок № 45 // Всесвітня література в школах України. Київ : Педагогічна преса, 2017. № 2. С. 51–55.
21. Первак О. Мігель де Сервантес Сааведра «Дон Кіхот». Історія створення роману, його зв'язок із лицарськими романами, пародійний характер. Особливості сюжету і композиції твору (огляд). (ТЛ) Поглиблене поняття про роман : Урок № 43 // Всесвітня література в школах України. Київ : Педагогічна преса, 2017. № 2. С. 43–47.
22. Первак О. Синтез різних жанрових ознак у романі (героїчного епосу, рицарського, авантюрно-пригодницького, філософського роману, пародії). Широта філософського змісту твору, можливість його різних тлумачень. Популярність вічних образів. Образи Дон Кіхота і Санчо Панси у світовому мистецтві (живопис, кіно, музика та ін.) : Урок № 46 // Всесвітня література в школах України. Київ : Педагогічна преса, 2017. № 2. С. 55–57.
23. Підлужна А. Майстер зі списом // Відомості. Київ. № 233. С. 30–36.
24. Пронкевич О. В. Дон Кіхот – український націоналіст // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Філологія. Літературознавство. 2011. Т. 168, Вип. 156. С. 109–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufl_2011_168_156_23 (дата звернення: 24.11.2024).
25. Пронкевич О. Дон Кіхот в американському кінематографі // Всесвіт : журн. інозем. літ.; незалеж. літ.-мистец. та громад.-політ. місячник. Київ : Ред. журн. «Всесвіт», 2005. № 5/6. С. 190–199. URL: <https://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/1020/41/> (дата звернення: 28.11.2024).
26. Пронкевич О. Літературне явище як чинник творення нації. Іконологічний

- аспект образу Дон Кіхота і нарація Іспанії // Всесвітня література в сер. навч. закл. України. 2007. № 11–12. С. 66–70.
27. Сервантес М. Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі : роман : в 2 ч. / пер. з ісп. М. Лукаша. Харків : Фоліо, 2008. Ч. 1. 478 с.
 28. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Т. Шевченка: історія і сучасність. Київ : Музична Україна, 2002. 734 с.
 29. Тарасенко Л. Киевскому «Дон Кихоту» – 25: юбилейный спектакль украсили звездные дебютанты. День. 2014. 19 нояб. С. 4.
 30. Франко І. Мігель Сервантес і його «Дон Кіхот»: примітки : зібрання творів : у 50-ти т. Київ : Наукова думка, 1975. Т. 12. С. 167–170.
 31. Франко І. Пригоди Дон Кіхота : твори в двадцяти томах. Київ : Державне вид-во художньої літератури, 1953. Т. XII. С. 103–204.
 32. Чернюк С. Знак доби: Дон Кіхот в українській літературі 20–30-х років // Літературознавчі обрії. Праці молодих учених України. Київ, 2004. Вип. 5. С. 146–150.
 33. Школа І. В. «Дон Кіхот» М. Сервантеса: еволюція критичної та літературної рецепції // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки. 2017. Вип. 14. С. 77–85.
 34. Cadalso J. Cartas Marruecas. Noches lugubres [edicion de Joaquin Arce]. – Madrid, 1998. P. 224.
 35. Close A. The Romantic Approach to Don Quixote: A Critical History of the Romantic Tradition in «Quixote» Criticism. Cambridge : Cambridge University Press, 1977. 286 p.
 36. El Saffar R., Diana de Armas Wilson Quixotic Desire Psychoanalytic perspectives on Cervantes. Ithaca : Cornell University Press, 1993. 332 p.
 37. Romanyshyn O. Don Quixote in Ukrainian Literature : [A Bibliographical and

Thematic Review] // *Studia Ucrainica*. 1986. Vol. 3. P. 59–76.

ДОДАТКИ

Додаток А

Афіша авторської вистави

Додаток Б**Світлина вистави ХАДТ****Фото 1****Фото 2**

Продовження дод. Б

Фото 3

Фото 4

Продовження дод. Б

Фото 5

Фото 6

Продовження дод. Б

Фото 7

Фото 8

Продовження дод. Б

Фото 9

Фото 10

Продовження дод. Б

Фото 11

Фото 12

Продовження дод. Б

Фото 13

Фото 14

Закінчення дод. Б

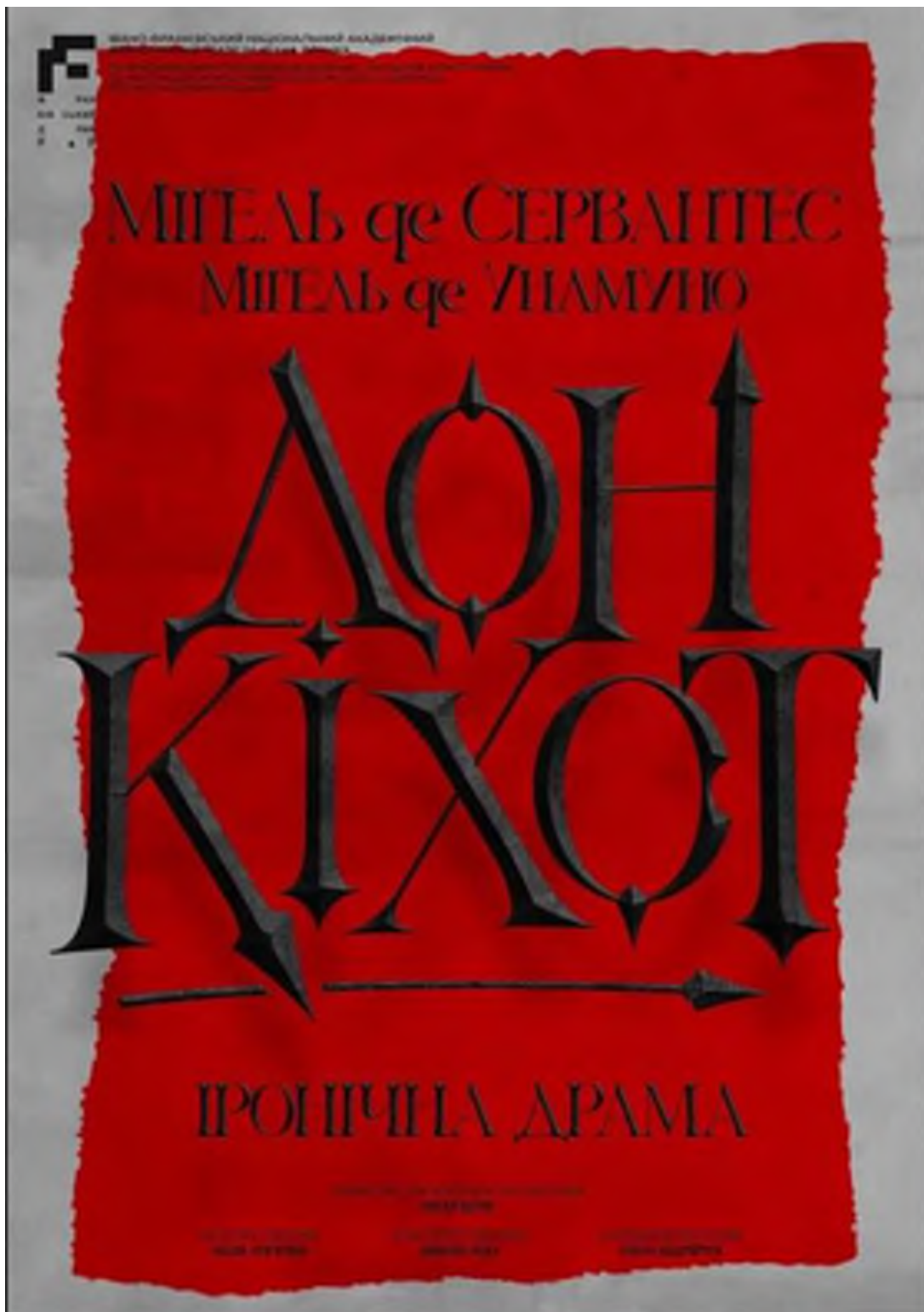
Фото 15

Фото 16

ДОДАТОК В

Афіші театральних постановок «Дон Кіхота» в Україні та світі

Продовження дод. В

Продовження дод. В

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

СХІД ОПЕРА
ХНАТОБ

**Дон
Кіхот**

Л. МІНКУС
БАЛЕТ

УВАГА! В РЕПЕРТУАРІ ТЕАТРУ МОЖЛИВІ ЗМІНИ!

ВХІД ГЛЯДАЧІВ ДО ТЕАТРУ МОЖЛИВИЙ ЗА УМОВИ ДОДЕРЖАННЯ ВСІХ ПРОТИЕПІДЕМІЧНИХ ЗАХОДІВ,
ВСТАНОВЛЕНИХ УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ НА ДЕНЬ ПРОВЕДЕННЯ ВИСТАВИ АБО КОНЦЕРТУ

Генеральний директор-художній керівник -
Олег Оріщенко

вул. Сумська, 25, Харків

Закінчення дод. В

